

Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda

Guberina, Petar

Source / Izvornik: **Govor, 1967, 1, 5 - 30**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:515191>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](#)/[Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za fonetiku

Dr Petar Guberina, redovni profesor

AUDIOVIZUELNA-GLOBALNOSTRUKTURALNA METODA¹

I

Nakon prve teoretske formulacije audiovizuelne-globalnostrukturalne metode 1954, profesor Paul Rivenc iz Ecole Normale Supérieure de Saint Cloud definirao je zajedno sa mnogim pedagoškim principima i pedagošku primjenu te metode (1955–1956). Prvi tečaj izrađen po toj metodi bio je tečaj francuskog jezika »Voix et images de France« (ili »Le Cours de Saint Cloud«²) i njime se dugo eksperimentiralo i u St. Cloudu i na Fonetskom institutu u Zagrebu. Nastavnici koji su koristili ovaj tečaj od 1956. do 1960. mnogo su pridonijeli njegovom pedagoškom usavršavanju (vidi Uvod u »Voix et images de France«). Poslije je prema ovoj metodi napisan i tečaj francuskog jezika za djecu (H. Gauvent, E. N. S. de St. Cloud »Bonjour Line«). Tokom 1959–1962. nastali su tečajevi francuskog, njemačkog, talijanskog, ruskog, engleskog i hrvatskosrpskog jezika, a napisali su ih suradnici Ecole Normale Supérieure de St. Cloud, profesori Filozofskog fakulteta i suradnici Fonetskog instituta u Zagrebu. Ta se metoda i nadalje eksperimentalno razrađuje i razvija kako na Fonetskom institutu u Zagrebu tako i na Ecole Normale Supérieure de St. Cloud. Njome se služe i nju usavršavaju i mnogi drugi centri, instituti i škole širom svijeta.

Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda prije svega je rezultat naučne lingvističke misli, koja se od samog početka ovoga stoljeća počela baviti govornim jezikom i svime što je s tim u vezi. Pisani jezik, kao produkt klasičnog svijeta i antike, bavio se trećim licem, a zanemarivao čiste strukture dijaloga (prvo i drugo lice). Deskriptivne metode, koje su uvijek bile bliske lingvistici, ostavile su u sjeni čovjeka angažirana u akciji i akciju samu. Jedino se u drami jezik upotrebljavao u funkciji čovjeka, ali prema klasičnoj definiciji. Posljedica toga bila je da ni jedan lingvist prije dvadesetog stoljeća nije proučavao afektivni izraz.

Razvitak lingvistike i proučavanje jezika dobili su poticaj od čitave plejade psihologa, koji su početkom ovog stoljeća istakli neke psihološke faktore u jeziku.

¹ Ovaj članak su s francuskog originala — objavljenog u »Revue de Phonétique Appliquée«, 1/1965. — preveli Damir Horga i Vesna Miroslavljević.

² Voix et Images de France, Didier, Paris 1961.

De Saussure je poznat kao inicijator strukturalnog pristupa jeziku. Njegova je veličina u tome što je u proučavanju jezika istakao lanac između emisije govora i njegove recepcije koja se ponovo pretvara u emisiju. Na taj je način uveo u jezik pravu vrijednost dijaloga, koji je mogao naći svoje mjesto jedino unutar govornog jezika.³ Stoga nije nimalo čudno da su lingvistička istraživanja početkom našeg stoljeća otkrila mogućnosti govornog jezika (varijante izražavanja), tj. dijaloga. Već je 1906. i 1907. Charles Bally, najveći učenik F. de Saussurea, zamislio čitav sistem proučavanja jezika baziran na govornom jeziku i afektivnosti. Budući da je bio dalekovidan, nazvao je to proučavanje i analitiku stilistikom, ističući da se sve to odnosi na **govorni jezik**.

Lingvistika i eksperimentalna fonetika još su više istakle svu važnost stilistike. Akustička proučavanja jezika kao i fonologija u cjelini, koja se bazira na percepciji uha povezanoj sa značenjem, istakle su važnost govornog jezika.

Tako su pedagogija i metodika imale na raspolaganju rezultate rada lingvista i psihologa koji su istakli važnost govornog jezika, afektivnosti, stimulusa, strukture i sistema, značenja i zvuka.

U novije su vrijeme razvoj tehnike i suvremene potrebe naglasile važnost takvog pristupa, a tome je pridonijela i misao o brznoj komunikaciji. Tako je razvoj lingvistike, psihologije, pedagogije i tehnike, zajedno s potrebom modernog čovjeka da nauči strane jezike, zahtijevao način koji bi najbolje predstavio bit jezika. Audiovizuelna sredstva najprikladnija su za to jer se bit jezika najlakše percipira preko oka i uha.

Posljednjih decenija jako su se razvile takozvane direktne metode. Moramo spomenuti činjenicu da su direktne metode već upotrebljavale osnovne elemente kojima se služi i audiovizuelna metoda, a to su govorni jezik i slika.

Prerastanje pozitivističke metode u proučavanju jezika i sve dublje proučavanje jezika kao sistema i strukture tokom posljednjih trideset godina otkrili su negativne strane direktne metode kao i njenu nemetodološku (nestrukturalnu) primjenu audiovizuelnih sredstava u podučavanju stranih jezika.

Laboratorij s magnetofonima mnogo je pomogao da se otklone ograničenja i monotonija direktne metode, jer je učenik u laboratoriju dobivao priličan broj vježbi vrlo često u strukturalnom obliku.

Pa ipak je problem sastavljanja laboratorijskih tečajeva postavio opći problem auditivnog učenja stranih jezika. Auditivno podučavanje stranih jezika stvara svoje vlastite probleme koji se odnose na teškoću imitiranja, odnosno reproduciranja glasova stranog jezika što smo ih odslušali neposredno ili preko nekog tehničkog pomagala. Ako se u podučavanju stranih jezika upotrebljavaju tehnička sredstva, onda ona zahtijevaju poseban sistem i metodologiju.

Nije dovoljno samo čuti strani jezik ako ga želimo korektno reproducirati i lako i dobro govoriti. Jezik se ne može savladati ako se samo sluša i mehanički reproducira. Ako se strani jezik sluša i prevodi u isto vrijeme, učenik je izgubio najveću prednost koju mu pruža auditivno učenje. Uz takav se kompromis jezik nikada ne može dobro naučiti.

³ Vidi: Ch. Bally, *Traité de Stylistique française*, Paris, Klincksieck.

U podučavanju stranog jezika treba uzeti u obzir da jezik, isto kao i ljudski mozak, funkcionira u strukturama. Metodologija, služeći se auditivnim načinom u podučavanju stranog jezika, mora slijediti opći razvoj suvremene lingvistike i psihološke misli. Magnetofonske vrpce, ploče, filmovi i dijafilmovi su elementi koji nas mogu dovesti do strukture stranog jezika i do njegova izgovora a da ne idemo putem fonološkog sistema materinjeg jezika. Ali ta sredstva zahtijevaju specijalan pristup.

Važnost ritma i intonacije u jeziku, važnost stimulacije mozga za intonaciju zahtijeva metode koje mogu istovremeno djelovati na nekoliko osjetnih organa da bi preko psihološke stimulacije i kondicioniranja omogućili brzo usvajanje stranog jezika.

Dvije činjenice se nameću: prva je da u jeziku postoji relativno malen broj elemenata koji se mogu kombinirati na mnogo raznih načina da bi se dobio veliki broj značenja; druga je činjenica da na osnovu proučavanja dolazimo do spoznaje da se taj relativno mali broj elemenata daje bogato iskoristiti.

Jedan uslov mora biti ispunjen: primjena strukturalnih principa u toku čitavog lanca komunikacije — u emisiji kao i u recepciji, u reprodukciji i u eventualnoj posrednoj transmisiji koju vrši stroj.

Problemi strukture su kompleksni; oni se istovremeno odnose na nekoliko osjetnih organa i na mogućnost mozga da funkcionira kao cjelina, na strukturalan način, kada integrira vanjske stimuluse. Treba riješiti mnogo problema: memoriranje značenja i izgovora, izbor tipa slike, ritam slike u odnosu na zvuk, dirigitano slušanje, mogućnost samostalnog ispravljanja, oslobađanje navika materinjeg jezika na poseban, akustički način.

Treba pronaći najbolje načine slušanja i gledanja. Nema nikakve sumnje da moderne metode nastave stranih jezika moraju biti audiovizuelne ako želimo da budu efikasne. Ali isto je tako očigledno da audiovizuelna sredstva sama po sebi neće biti efikasna u nastavi stranih jezika ako se ne poštuju i ne primjenjuju drugi bitni faktori jezika.

Zato je potrebno stvoriti metode koje se služe audiovizuelnim sredstvima, a ne samo jednu jedinu audiovizuelnu metodu. Ove metode vode računa o suvremenim dostignućima svih nauka da bi pronašle najefikasniji način učenja stranih jezika.⁴

Proučavajući intonaciju i ritam jezika, problem afektivnog govora i problem slušanja, pokušali smo razraditi teoriju nastave stranih jezika koja bi vodila računa o društvenoj funkciji jezika, procesima slušanja i gledanja, a naročito o strukturi koja organizira jezik i omogućava mentalnu integraciju.⁵

II

Strukturalno funkcioniranje mozga, oka i uha — vremenski faktor

Mozak u odnosu na osjetne organe djeluje kao struktura. Jezik, društvena funkcija jezika, predstavlja strukturu u svim svojim aspektima. Jezik je veza

⁴ Vidi: *Notion de structure*, Edition A. Michel, 1957.

⁵ Ibid.

između čovjeka i prirode, između čovjeka i svih njegovih individualnih i društvenih manifestacija.

Priroda kao i čovjek funkcionira kao struktura; naši osjetni organi, mozak, percepcija i pokreti počivaju na strukturalnim zakonima. Jezik ima oblik strukture, jer ljudski mozak, koji radi na principu strukture, može percipirati jezik samo kao strukturu pomoću oka (stvarnost, pokreti) i pomoću uha.

Oko percipira stvarnost pomoću nekih elemenata koje mozak kasnije strukturalno organizira u cjelinu.

Mozak i čitavo naše tijelo sudjeluju u gledanju; kao što i gledanje samo po sebi djeluje na čitavo naše tijelo. Isto vrijedi i za slušanje. Uho, glavni slušni organ, samo je jedan dio čitave strukture slušanja.

Struktura se stvara na osnovu vanjskih stimulusa koje mozak integrira prema određenim optimalnim elementima, budući da sam mozak djeluje na principima strukture. Postoji lanac koji logično povezuje sve elemente od vanjskog stimulusa do mozga. Jedna karika tog lanca, koja je vrlo važna, osjetni su organi, a među njima je za učenje stranog jezika najvažnije uho.

Memoriranje nekog akustičnog signala za neki predmet prolazi prvo kroz uho. Ali slušanje i razumijevanje nekog akustičkog signala prvenstveno se odvija u mozgu, koji ima svoje zakone integracije. Cerebralni faktor je barem isto tako važan kao i uho. Cerebralni faktor nam omogućava da eliminiramo velik broj fizičkih jedinica koje su odaslane uhu slušaoca. Mozak pomaže uhu da radi što je moguće ekonomičnije i s najmanjim brojem jedinica. Čovjek, koji živi u stvarnosti prirode i društva, adaptirao je svoje uho i razvio svoj mozak tako da može vrlo brzo razumjeti totalnosti. Totalnost je sadržana u stvarnosti i zato uho koje prima riječ može na najbrži mogući način prenijeti tu stvarnost do mozga, pod uvjetom da je prenosi u njenoj potpunoj jezičnoj strukturi. Cerebralni faktor pomaže da primimo signale koji su stigli do uha, kao i prijenos bitnih i optimalnih signala. Napor je sveden na minimum, a rezultat je zadovoljavajući.

Mozak percipira intonacije, zvukove, riječi i rečenice pomoću vrlo ograničenog broja frekvencija koje je izabrao iz velikog broja frekvencija što ih u stvarnosti sadrže glasovi, intonacija i ritam. Uprkos tome što može čuti frekvencije i do 20 000 Hz, uho, kad sluša govor, prenosi do mozga samo ograničeni broj frekvencija. Vibracije našeg tijela i našeg mozga, koje su vrlo ograničene u pogledu širine frekvencijskog područja, omogućavaju brzu integraciju glasova i čitave akustičke cjeline.

Pored psihičkih zakona, koji omogućavaju brzo razumijevanje, mozak, svojim ritmom i bezbrojnim strukturama, upravlja i raspoređuje fizičke stimuluse koje šalje uho i čitavo tijelo. Mogućnosti mozga su mnogostruke, jer on djeluje uvijek kao cjelina: u percepciji, u integraciji i emisiji stimulusa.

Vremenski faktor, koji je očit u govornom procesu, djeluje efikasno u strukturalnoj percepciji i intonaciji.

Postoji vrijeme potrebno za integraciju glasa, riječi, misaone cjeline ili rečenice. To vrijeme integracije psihički je fenomen i stoga ga možemo zvati »psihičko vrijeme«. To se psihičko vrijeme mora razlikovati od fizičkog vremena. Neka se riječ može percipirati nezavisno od njenog pojavljivanja u fizičkom vremenu. Ta se riječ može shvatiti kasnije, premda je u fizičkom vremenu izrečena ranije, to jest prije neke druge riječi ili grupe riječi, ali je

integrirana poslije tog slijeda riječi, odnosno grupe riječi. Vrijeme integracije, psihičko vrijeme, potpuno se razlikuje od fizičkog vremena. Ona su podvrgnuta potpuno različitim zakonima. U fizičkom se vremenu ništa ne može eliminirati; u fizičkom vremenu sve teče, kreće se; iz njega se ne može ništa izdvajati. S druge strane, vrijeme integracije (psihičko vrijeme) ovisi o općim zakonima govora i komunikacije. Stoga je moguće percipirati riječ ili frazu pošto je ona već prestala trajati u fizičkom vremenu.

Naši izričaji — rečenice — teku cijelo vrijeme, misao teče, a značenje koje smo već shvatili pomaže nam da shvatimo riječi koje slijede, da razumijemo druge riječi koje ne moramo slušati tako pažljivo. U toku misli mnogi oblici koji u stvari nisu prisutni u svojim odvojenim, stvarnim značenjima, postaju prisutni i stvarni upravo zahvaljujući tome toku, zahvaljujući ideji i značenju kao takvima.

To je također razlog da neprekidno pažljivo slušanje svakog glasa, svake riječi ne dovodi do razumijevanja, brzog razumijevanja (npr. u stranom jeziku koji se uči na stari, klasični način).

Kada govorimo svojim materinjim jezikom, ili kojim drugim jezikom koji dobro znamo, možemo neke riječi integrirati ranije ili kasnije, bez obzira na njihovo pojavljivanje u fizičkom vremenu, budući da je značenje tih riječi usko povezano s riječju koja nosi značenje. Stoga je prilično logično da slušamo u misaonim grupama, prateći pažljivo riječi koje nose značenje, a preskačući ostale, jer se to ostalo razumije samo po sebi zahvaljujući našem poznavanju cjelokupne konstrukcije jezika koji govorimo. Ta se selekcija vrši na rudimentarnom nivou naše svijesti i omogućava nam da brzo integriramo.

Emfatički su izričaji u direktnoj vezi s intonacijom i mimikom. Skokovi i pauze, koji su bitni za brzu integraciju, mogući su zbog gramatike; gramatiku slušamo samo kao značenje, pažljivo slušamo samo one riječi koje nose značenje. Koncentracija i vrijeme koji su potrebni za integraciju pojedinačnih fonema kao takvih uopće nisu važni i praktički ne postoje, jer nisu potrebni. Kada na primjer kažemo u afektivnom govoru »A, tako?« čini se kao da taj »A« traje i suviše dugo, ali ako se uzme u obzir što taj »A« stvarno kaže, uvidamo koliko u stvari kratko traje; tim »A« izrekli smo mišljenje o cijelom nizu ranije izrečenih rečenica, budući da njegova intonacija nosi potpuno značenje i izražava ono što bi inače zahtijevalo čitavu seriju rečenica, oblika i gramatike. Tim uzvikom nije se gubilo vrijeme na integraciju fonema; u stvari takvim se emfatičkim izrazom dobilo vrlo mnogo vremena. Uzvici i drugi emfatički izričaji, kolikogod se čini da dugo traju, u stvari štede vrijeme, jer su faktori kojima se služe neobično efikasni i u velikoj mjeri izražavaju kontekst, ideje, osjećaje i stav sugovornika.

Uzmimo jedan drugi primjer. Kad nas tko nagovara da pođemo s njim, a mi to ne želimo, odgovaramo: »Da, da, doći ću« popraćeno intonacijom i pauzama koje izražavaju naš negativan stav. Gotovo nimalo vremena nije izgubljeno na foneme; djelić vremena (fizičkog vremena) koji smo upotrijebili ne predstavlja gotovo ništa u poređenju s vrijednošću onoga što je u tom vremenu izraženo uz pomoć pauza i intonacije, a što bi inače trebalo izraziti u formi dugog dijaloga.

Kada kažemo »Ja to nikad ne bih povjerovao«, čini se da to nije jako efikasan izraz i da je prilično dug, ali taj lingvistički materijal povezan sa

svojom intonacijom pruža dovoljno vremena da se oslobodi afektivnost koja je potakla taj izraz. S druge strane ta rečenica je istovremeno toliko bogata u svom značenju da u sebi sadrži čitavu seriju rečenica. Tom jednom rečenicom odgovorili smo možda na deset ranijih rečenica; da taj izričaj nije bio povezan s afektivnom intonacijom, bilo bi potrebno najmanje četiri do pet rečenica da se izrazi ista misao. Afektivni govor, za koji se čini da je potrebno mnogo vremena, jer na izvjestan način stvara ukočenost, u stvari štedi vrijeme bogatstvom značenja i krajnjom ekonomičnošću.

Strukturalno funkcioniranje mozga, uha i oka, važnost psihičkog vremena pri slušanju i razumijevanju zahtijeva u nastavi stranih jezika metode kojima će se ti mehanizmi moći ostvariti.

Strukturalni elementi jezika

Iz društvene funkcije jezika, a to je njegova osnovna namjena, kao i iz strukturalne forme samog jezika, proizlazi da je jezik, prije svega, sredstvo za komunikaciju među ljudima, i da je govorni jezik sa svojim osnovnim komponentama (glasom, intonacijom, pauzom, ritmom, intenzitetom i vremenom) strukturalna baza jezika. Budući da glas sam po sebi nema nikakvu funkciju u jeziku već ima samo društveno značenje, a to je komunikacija, zvučni signal mora nositi značenje. Na taj način dolazimo do osnovne strukturalne veze: (a) riječ (glas), (b) značenje. Razumijevanje značenja ne smije poremetiti strukturu govornog jezika, jer bez nje prava funkcija jezika, a to je društvena komunikacija, dijalog među ljudima, dijalog čovjeka sa stvarima, reakcija na prirodne fenomene, ne bi nikada mogla biti ostvarena. Strukturalno funkcioniranje jezika jasno se vidi u uzajamnom djelovanju svih elemenata jezične cjeline kao i u ulozi konteksta (situacioni ili leksički kontekst), koji u formi dijaloga dovodi do brzog slušanja i razumijevanja.

Izgovor, sa svojim osnovnim elementima: intonacijom i ritmom, najvažniji je faktor za potpuno razumijevanje značenja. Intonacija je nosilac rečenične cjeline i ona prodire u sve sintaktičke strukture jezika.

Kontekst općenito, a naročito kontekst riječi, povezuje čitav govor i zahvaljujući njemu čujemo i reproduciramo govor na osnovu bogatog izbora. Taj izbor proizlazi iz jezičnih struktura koje on neprekidno obnavlja i koje su u neprekidnom pokretu.

Klišei stvaraju specifične uvjete za strukturalno slušanje i brzo razumijevanje. Iz takvih je primjera jasno da značenje ne ovisi o jednom elementu već o čitavoj cjelini. Gramatika, koja je najočigledniji oblik jezične strukture, omogućava brzu percepciju i konverzaciju. Sada ćemo detaljnije razmotriti te jezične strukture:

1. Intonacija — ritam
2. Situacija — kontekst; značenje; dijalog
3. Klišeji
4. Gramatika.

1. Intonacija — ritam

Intonacija, koja proizlazi iz strukture glasova, bitni je element svakoga glasa, a istovremeno spaja sve elemente rečenice. Elementi intonacije su: glasovi, intenzitet, napetost, rečenično vrijeme, pauza. Svi ti elementi sačinjavaju unutrašnju strukturu intonacije unutar jedne ritmičke grupe.

Zato možemo reći da intonacija predstavlja strukturalno ostvarenje cjelovitosti jezika.⁶ Akustička cjelina svih jezika sadrži neke strukturalne faktore urođene našem biološkom biću. Napetost, intenzitet, ritam, tonaliteti — biološki su oblici čovjeka koji biološki i fiziološki živi zahvaljujući napetostima i opuštanjima, intenzitetima, ritmu i tonalitetima, koji sami imaju strukturu i omogućuju strukturalnu percepciju svijeta; oni također omogućuju dijalog između čovjeka i vanjskog svijeta.

Fonetske jedinice jezika, naglasci, slogovi i melodija svakog jezika samo su specijalni oblici bioloških komponenata.

Intonaciju, koja je sinteza vibracija, osjeća naše tijelo, u prvom redu naš mozak. Ljudsko tijelo reagira na vibracije koje su niže od vibracija konverzacionog područja (300 Hz — 3 000 Hz). Mi smo osjetljivi na intonaciju ne samo zbog toga što je nalazimo i u našem materinjem jeziku, već i zbog osjetljivosti koju naše tijelo pokazuje na niske vibracije.

2. Situacija — kontekst; značenje; dijalog

a) **Situacija-kontekst.** Jezik izražava situacije. Ali budući da je jezik analitičan, on ne može izraziti sinteze i strukture sadržane u stvarnosti. Stvarnost je sama po sebi element svakog izraza. Zato su gesta i mimika toliko važni u leksičkom izrazu.

Kontekst riječi je poseban tip stvarnosti. To je u stvari jezična cjelina koja je već izrazila neku stvarnost. Zahvaljujući kontekstu, strukture svih stvarnosti mogu se brzo izraziti. Što je bolje konstruirana osnovna situacija — slika, to će bolje biti izražene različite stvarnosti pomoću konteksta riječi.

Kontekst riječi rješava problem brzog razumijevanja niza realnosti budući da je svaka realnost sama po sebi cjelina, sinteza, struktura. Realnost izražena riječima, koje su govorni organi poslali kroz zrak do uha, sastoji se od velikog broja elemenata za integraciju kojih je potrebno određeno vrijeme. Kontekst je faktor koji omogućava brzu integraciju. On je od velike pomoći pri slušanju i razumijevanju, jer omogućava skraćivanje vremena emisije i vremena integracije. Kontekst može biti materijalno prisustvo nekog predmeta ili situacije. Na taj je način izričaj skraćen ili čak eliminiran. Međutim, kontekst postaje mnogo zanimljiviji kad se sastoji od niza izričaja u kojima se ne ponavlja ono što je prije spomenuto. Svaka slijedeća rečenica može biti kraća zahvaljujući kontekstu.

Bilo bi vrlo zanimljivo analizirati jednu do dvije stranice teksta da bi se vidjelo koliko je stranica potrebno da se sve razumije kada nema konteksta. Sigurno je da bi trebalo barem 20 stranica da se objasni sve ono što je inače jasno iz konteksta. Na primjer, rečenicu broj 15 (recimo na strani 20 nekog romana) trebalo bi objasniti s oko 15 rečenica da bi se razumjela onako kako

⁶ Vidi: P. Guerberina, *Valeur logique et Valeur stylistique des propositions complexes*.

je objašnjava kontekst. Tako bi postala još očitija važnost konteksta i njegova uloga u slušanju i razumijevanju, to jest njegova bi društvena funkcija bila istaknuta.

b) Značenje. Kontekst je u uskoj vezi sa značenjem. Kada pratimo neku misao, to jest značenje, možemo prečuti čitave rečenice: ali kontekst ostaje. Stoga možemo reći da kontekst nije isto što i značenje, iako nas kontekst upućuje na značenje. Značenje dopušta da se kontekst eliminira iako, materijalno, kontekst postoji. Ako se shvati značenje, ako se već nešto zna o sadržaju, neki se dijelovi konteksta u toku slušanja mogu izostaviti. Kontekst se može u velikoj mjeri reducirati a da se ne poremeti značenje. Izričaji postoje čitavo vrijeme, ali se slušaocu prepušta da sam napravi izbor što će slušati, a preko čega će preskočiti. On iz čitavog materijala može izabrati ono što je optimalno, to jest što je za njega najvažnije. Netko će se koncentrirati na jednu riječ, a netko drugi na neku drugu riječ; to ovisi o općem znanju i interesu slušaoca. Netko dobro poznaje neke tehničke izraze, netko drugi bolje poznaje neke druge izraze, a netko treći bolje zna neke opće pojmove, itd. Obično se sve riječi izražavaju onako kako to zahtijeva ritam govora, ali slušalac može izvršiti svoj vlastiti izbor — i unatoč tome razumjeti što je govornik želio reći. Za govornika je najvažnije da slušalac razumije ono što on (govornik) želi reći, stoga on pruža slušaocu mnogo materijala. On mu daje mogućnost da vrši svoj vlastiti izbor, da izabere svoje optimale, to jest da izvrši svoje vlastite eliminacije. Kod slušanja značenje kao i kontekst (čak i više nego kontekst) omogućava eliminiranje, skokove i pauze. Značenje omogućava čak i eliminaciju konteksta skrećući našu pažnju na neke važnije riječi, obično one koje su važne za naš odgovor.

c) Dijalog. Mi obično ne slušamo da bismo nekoga čuli, već mnogo češće da bismo nešto odgovorili govorniku. Mi mislimo i govorimo u dijalozima. Dijalog je neobično prikladan za skraćivanje govora, to jest za brzu integraciju. Kad bi naš govor bio samo opisivanje, bio bi otegnut, razvučen i spor. Ali budući da je govor uvijek neka vrsta dijaloga, on je brz, a brza je i njegova integracija. Dijalog ne znači samo konverzaciju između dvije osobe; postoji stil mišljenja i pisanja koji je neka vrsta dijaloga i koji se lako može pretvoriti u stvaran dijalog. Sve je dijalog; mi smo uvijek u dijalogu. Čak i kada nismo potaknuti da govorimo, mi odgovaramo; čak i kada samo mislimo, repliciramo ako ne kome živome, onda neživoj prirodi oko nas. Činjenica je da je govor stalni dijalog. Taj dijaloški oblik daje velike prednosti govoru; na primjer, kažemo: »Divan je dan«. Čim smo počeli govoriti »divan« svatko zna što za tim slijedi, jer su sugovornici u istoj situaciji. Čak i kad se nikome ne obraćamo, kada govorimo sami sebi, onaj koji nas čuje razumjet će nas. Dijalog ne mora značiti konverzaciju (razgovor) između dvije osobe ili grupe ljudi; to je često vrsta unutarnjeg monologa, odnosno razgovor između govornika i svijeta oko njega, između njega i prirode.

3. Klišeji

Jezik ima još jedno sredstvo brze integracije, a to su klišeji. Upravo je začuđujuće koliko se takvih fraza nalazi u našem govoru. Ne samo gramatičkih klišeja (avoir faim) nego i onih drugih, kao što su »dobar dan«,

»hvala«, »drago mi je što vas vidim«, »laku noć«, itd. Klišeji, stalno prisutni u našem govoru, u velikoj mjeri ubrzavaju integraciju. Oni nam isto tako pomažu da shvatimo neku misao čak i prije nego što je izrečena u fizičkom vremenu. Kad nam prijatelj dođe na vrata, mi već znamo da će reći »Dobar dan«, itd. Ti klišeji djeluju na ubrzavanje integracije na isti način kao i kontekst, odnosno značenje; pomoću njih se privikavamo na brzi tempo koji oni uvode, poslije njih integriramo istim brzim tempom i izraze koji slijede; ukupna se brzina integracije povećava. Istovremeno, oni djeluju kao pauze, skokovi i relaksacija. I tako ono što nije kliše nego samo riječ, izgovara se jednako brzo; u protivnom se slučaju javlja pauza ili emfaza. Emfaza skraćuje vrijeme (iako joj je potrebno stanovito fizičko vrijeme) jer je nabijena značenjem, kao što je prije objašnjeno.

4. Gramatika, jezični oblici u funkciji strukture i brzog slušanja

Gramatika postoji da bi omogućila eliminacije, pauze i skokove. Ona funkcioniše na istom principu izmjene vremena relaksacije i vremena pažnje na kojem se osniva i ritam života. Gramatički oblici pomažu ubrzavanje tih operacija. Budući da je naš govor uvijek dijalog, u pojedinim se njegovim dijelovima gramatika može lako izostaviti. Neke dijelove gramatike moguće je eliminirati jer se ona uvijek javlja kao konvencija. Kada pitamo: »Gdje ste vi bili sinoć?« u odgovoru: »Ja sam bio u kinu« treba pažljivo slušati samo dio »u kinu«, jer znamo da poslije »ja« slijedi »sam bio«. Stoga taj dio ne treba pažljivo slušati, možemo ga preskočiti, možemo napraviti pauzu u našem slušanju dok rečenica teče u svom fizičkom vremenu. Ali ona ne teče u svom psihičkom vremenu, jer je integracija tih riječi ostvarena ranije; mi slušamo samo da bismo čuli ono što je važno, što nismo znali unaprijed, a to je »u kinu«. Vidimo da onaj dio rečenice koji smo očekivali postaje pauza u slušanju. Ta pauza u slušanju pomaže nam da se bolje pripremimo za integraciju onoga što slijedi: »u kinu«; ta pauza pomaže da ne dođe do saturacije koja može vrlo lako nastati. Odgovor bi mogao također glasiti: »Otišao sam u kino«, ali »otišao u« smjesta povlači za sobom akuzativ (kino), i zbog toga ne moramo obraćati pažnju na padežni nastavak. Ako kažemo »Zašto ste došli kasno?« — prvi dio odgovora »Bio sam« čujemo već unaprijed. Ako iza »Bio sam« slijedi »zauzet«, moramo pažljivo slušati samo riječ »zauzet«.

Deklinacije, prepozicije koje stoje uz određene padeže, itd. omogućavaju nam da slušamo s manje pažnje ili, bolje rečeno, da ne slušamo sve foneme jedne riječi, da ne slušamo sve riječi jedne fraze. One omogućuju skokove i pauze tako bitne za brzo slušanje, za brzo razumijevanje. Ako na njemačkom odgovorimo na pitanje »Haben Sie keine Wagen?«, ne moramo pažljivo slušati nastavke riječi »einen« — »keinen« — »Wagen«. U njemačkom, kao i u drugim jezicima koji imaju prepozicije i padežne nastavke, već sama konstrukcija ukazuje na nastavak. Čujemo ih unaprijed zbog prepozicije.

Slaganje vremena, veznici, prepozicije, sintaksa — elementi su koji omogućavaju eliminaciju, skokove i pauze u procesu slušanja. Da bi slušanje bilo dobro i brzo, unutar ograničenog vremenskog perioda, potrebna su opuštanja, i pauze. U određenom kontekstu dijelove složene rečenice: »Da ste došli, divno

biste se proveli«, ne treba slušati jednakom pažnjom. Čim smo čuli prvi dio rečenice, čujemo i »biste se« drugog dijela rečenice.

Francuska negativna upitna rečenica zahtijeva odgovor »si«. Čim na francuskom čujemo pitanje »N'avez-vous pas été là«? već čujemo »si«, ako očekujemo pozitivan odgovor, čak i prije nego što je sama riječ izgovorena.

Upravo zahvaljujući gramatici, njenoj funkciji, možemo vršiti selekciju unutar ograničenog broja elemenata budući da nam gramatika pomaže da eliminiramo stanoviti broj problema. Ako kažemo: »Est-ce que c'est ta femme?« u odgovoru treba ponoviti: »Oui, c'est ma femme«, ili u negativnom slučaju »Non, ce n'est pas ma femme«. Na pitanje »Qui est-ce?« početak odgovora neizbježno glasi »C'est«. Mrs. Frieda Goldman-Isler u svojim je eksperimentima primijetila da je pauza ispred riječi koja je važnija ili koja se manje očekuje uvijek veća, to jest; što je dulja pauza to je više neočekivana riječ, to je veća njena važnost⁷. Pomoću pauze govornik signalizira slušaocu stupanj važnosti riječi koja slijedi. Ali ako se ta važna, neočekivana riječ češće pojavljuje, ponavlja nekoliko puta, pauza ispred nje postaje sve kraća i kraća jer i riječ postaje sve manje neočekivana.

Tako gramatika, koja se daje u strukturama uz neprestano ponavljanje strukturalnih oblika, zahvaljujući gramatičkim zakonima, omogućava studentu da čuje brzo bez pauze. Kako gramatika nikad ne donosi ništa novo ili neočekivano, ona se brzo percipira, brzo asimilira; ona pretvara odsutnost u prisutnost neovisno o fizičkom vremenu. Stoga gramatika ima primarnu funkciju u slušanju i integriranju jezika, ona postoji da bi se omogućilo brzo slušanje govora i u tom smislu je čak važnija nego fonetika. Zato je neobično važno učiti jezik, strani jezik i njegovu gramatiku, putem zakona eliminacije, to jest globalnostrukturalnom metodom vodeći računa o kompletnoj strukturi jezika. Gramatika nekog stranog jezika ne smije za nas predstavljati mnogo problema. Jer, ako se koncentriramo na gramatiku, suviše ćemo se vezati za nju a da bismo se mogli kretati dalje. Vezat ćemo se za gramatiku kao za most i cilj gramatike – tog mosta – bit će promašen, jer ćemo ostati na njemu mjesto da pomoću njega prijeđemo na drugu stranu. Možemo reći da gramatika postoji da bi skratila proces slušanja; ona predstavlja skraćeni način slušanja koji omogućava efikasnu i brzu komunikaciju u afektivnim i neafektivnim situacijama.

Na taj način jezik kao organizirana cjelina omogućava mozgu da funkcionira u strukturama, koristeći se sluhom i vidom na najbolji mogući način.

III

Primjena globalnostrukturalnih principa u tečajevima stranih jezika

Proces brzog slušanja i razumijevanja jezika navodi nas na misao da u nastavi stranih jezika moramo voditi računa o svim faktorima koji nam pomažu da postignemo dobru recepciju (integraciju) i emisiju (reprodukciju) jezika.

⁷ Vidi: The Predictability of Words in Context and the Length of Pauses in Speech, The Journal of Communication, vol XI No 2, 1961.

Struktura jezika, osjetila i mozga dovodi nas do spoznaje da se strani jezik može efikasno naučiti ako uzmemo u obzir osnovne zakone jezika i osnovne zakone primanja i integracije stimulusa koji dolaze izvana. Intonacija, životna situacija izražena govornim jezikom, društvene i afektivne motivacije osnovni su akteri u procesu učenja stranih jezika. Tečaj treba koristiti situacije u kojima se nalazi civilizirani čovjek. Tečaj mora biti napisan govornim jezikom, koji je ne samo osnova svakog jezika, već je jezik sam po sebi⁸. Pomoću govornog jezika najbrže možemo naučiti čitati i pisati. Pomoću govornog jezika lako možemo razumjeti čak i književni jezik, koji je gotovo uvijek primjena akustičkih cjelina uzetih iz zaliha mogućnosti govornog jezika.

I tako je u ovoj metodi govorni jezik ne samo uvod u pisani jezik, već se zbog strukturalnih i metodoloških razloga (izgovor) jezik uči najprije kao govorni jezik, a tek kasnije kao govorni i pisani jezik; pisani jezik koristi prednosti govornog jezika. Na naprednijem stupnju nastave, govorni se jezik bolje fiksira i obogaćuje pisanjem različitih sastavaka i čitanjem različitih tekstova.

Ne postoji pisani jezik; postoji samo jezik koji se govori i piše. Literatura je samo umjetnički oblik mogućnosti koje postoje u govornom jeziku.

Konstruiranje umjetnog pisanog jezika, kao što je bio slučaj u starim i čak u nekim novim metodama nastave stranih jezika, u suprotnosti je s umjetničkom i s praktičkom funkcijom jezika.

Pisati prije nego što je akustička cjelina jezika usvojena i prevoditi prije nego što je značenje naučeno iz slike i zvuka — znači nužno razoriti strukturu i bit jezika; stoga takvi postupci ne sačinjavaju dio strukturalne metode u nastavi stranih jezika. Mislimo da izraz »globalna i strukturalna« označava teoriju nastave stranih jezika koja se osniva na stalnoj vezi između situacije — konteksta — slike — grupa riječi — značenja — zvuka (globalnost) koji su organizirani i funkcioniraju kao struktura.

Budući da metoda upotrebljava audiovizuelna sredstva, to se teorija i metoda zovu »Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda«.

Globalni i strukturalni principi moraju se primjenjivati pri pisanju tečaja, u specijalnoj obradi izgovora, gramatike i značenja, pri učenju pisanja, u strukturi sata i upotrebi mašina. Uloga nastavnika u toj je metodi određena istim principima. Svaka se vježba sastoji od tri dijela: skeča, gramatičkih struktura i fonetskih vježbi, odnosno gramatika u slikama.

Skeč prikazuje neku svakodnevnu situaciju. To je jedini dio vježbe u kome se upotrebljavaju nove riječi. U drugom se dijelu obrađuju gramatičke jedinice u obliku struktura povezanih situacijom. Treći se dio bavi problemima izgovora, naravno također u strukturama povezanim situacijom. U sva se tri dijela od samog početka upotrebljava strani jezik. Sada ćemo govoriti o tome kako se uče značenje, gramatika i izgovor⁹.

⁸ Tečajevi su stranih jezika, dakle, bazirani na osnovnom vokabularu i gramatici govornog jezika. Prema tome, francuski tečajevi (»Voix et Images de France«; »Français par la Méthode audiovisuelle«; »Bonjour Line« — francuski tečaj za djecu, napisala Mme Gauvenet) baziraju se na istraživanju i rezultatima »Français Fondamental« (Gougenheim, Michel, Rivenc, Sauvageot, ed. Didier, Paris).

⁹ Vidi: P. Guberina »La Méthode audiovisuelle structuro-globale et ses implications dans l'enseignement de la phonétique« (Studia Romanica et Anglicana, No 11, Zagreb, 1961).

1. Učenje značenja – slika i zvuk

Problem razumijevanja je neobično važan jer je to jedan od stimulusa koji potiče mozak na brzu reakciju i memoriranje. Taj je problem riješen pomoću slika. Svaka fonetska ili misaona grupa ima odgovarajuću sliku. Slika je popraćena tekstom snimljenim na magnetofonskoj vrpici ili na gramofonskoj ploči; na taj način snimljeni tekst ilustrira sliku, a njihova kombinacija je prirodni proces upotrebe jezika.

Globalnostrukturalna metoda mora riješiti problem učenja značenja pomoću:

1. filmova koji prikazuju različite situacije;
2. teksta (snimljenog na vrpici) koji se odnosi na filmove.

Najlakši put da se zvuk poveže sa značenjem jest slika. Slika i tekst (koji se odnosi na sliku) proizlaze iz situacije koja je glavni oslonac metode. Stvarnost je prikazana upravo onako kako je izražavamo u govoru: dijalogom koji se bazira na kontekstu i stvarnosti.

Kada dijete uči svoj materinji jezik, ono se prvenstveno oslanja na prisutnu stvarnost. Akustički signal, koji se pojavljuje kao izraz stvari, samo je dopuna, tumačenje, materijalno predstavljanje stvari. U prvoj fazi traženja izraza za neku stvar najbrži i najefikasniji put do konvencionalnog termina za tu stvar, jest da se ona (to jest stvarnost) vidi, da se imenuje. Ako se zahtijeva da termin bude odmah uključen u stvarnost kao cjelinu, tada mu ta stvarnost treba dati još jaču podršku. Početnik ne poznaje riječi stranog jezika. Bilo bi uzalud da on samo sluša riječi, kad ne bi bilo vizuelnog uporišta. Tumačenje izraza bilo bi samo daljnje ulaženje u nepoznato, kad se vizuelno uporište ne bi pojavljivalo kao centralna tačka u nastavi.

Slika ne predstavlja samo stvari, ljude i prirodne pojave, već također i sve osnovne situacije u svakodnevnom životu. Kad je značenje prikazano slikom i odgovarajućim zvučnim signalom, ostvarena je osnovna funkcija jezika, to jest izražavanje značenja pomoću zvuka.

Student koji uči strani jezik ne zna značenje zvučnog signala; no prema strukturalnoj koncepciji jezika moguće je razumjeti zvučni signal pomoću slika koje prikazuju situaciju. Situacija predstavljena slikom stvara napetost koja zahtijeva pronalaženje načina na koji ta situacija u svim svojim aspektima može biti izražena na stranom jeziku. Učenik je stimuliran strukturalnom povezanošću značenja i slike kao i zvučnim signalom tog značenja, koji čuju s magnetofona. Tako može brzo usvojiti zvučni signal koji odgovara danoj situaciji. Funkcija jezika, koja se sastoji u tome da preko zvučnog signala daje značenje, na neki je način izmijenjena, obrnuta; obrnut je raspored faktora; umjesto redosljeda: a) riječ, b) značenje, ustanovili smo redosljed: a) značenje, b) riječ. Međutim to je samo prividno obrnuti redosljed koji nije tako postavljen zbog svoje pedagoške efikasnosti, već on odgovara stvarnom funkcioniranju jezika.

Jezik nije samo amorfnu masu zvučnih vibracija između dva sugovornika, već također i reakcija na neki doživljaj, značenje ili želju, odnosno potreba komuniciranja. Jezik je uvijek reakcija na nešto što ima značenje a može se predstaviti slikom. Ako kažemo na primjer »Kiša pada«, »Sjedite, molim«, »Molim vas najnoviju knjigu stihova«, itd. sve to izražava našu reakciju na da-

tu situaciju. Sve su riječi uvjetovane onime što zovemo »struktura značenja«. Prema tome, kada u jednoj metodi učenja stranih jezika dajemo najprije sliku, a zatim zvučni signal, stimuliramo mozak za brzo usvajanje tog zvučnog signala.

U daljnjem odvijanju metode, bazirane na takvim strukturalnim principima, slika će biti ukinuta, jer će zvučni signal usvojen pomoću slike biti razumljiv i bez nje. Upravo će takav progres omogućiti da zvučni signal bude slobodan, to jest da se može upotrebljavati u mnogo različitih situacija. Zvučni će signal postati reakcija na neku situaciju, a bit će razumljiv i bez slike.

Ovdje se ponovo vidi veliki dijalektički zakon: negacija onoga što je bilo bitno na nekom stanovitom stupnju, ali što se moralo nadvladati da bi se funkcija jezika odvijala na najefikasniji način, jezično i društveno. Slika je bila potrebna na samom početku kad je trebalo naučiti značenje zvučnog signala, da bi se jezik mogao predočiti na strukturalan i stimulativan način. U daljnjoj progresiji slika mijenja svoju funkciju, postaje sve manje važna, dok na kraju potpuno ne nestane, jer su riječi i konteksti dovoljni za komunikaciju na stranom jeziku. U završnoj fazi strukturalni principi ostvaruju vezu između zvučnog signala i značenja prema općim strukturalnim zakonima prirode, društva i jezika, koji se sastoji u tome da riječima treba izraziti neki doživljaj ili reakciju na neki prirodni fenomen, želju ili potrebu općenito društvene komunikacije. Na taj način slika dobiva trostruku vrijednost:

1. omogućava razumijevanje konvencionalnog simbola u jeziku;
2. povezuje izraz s planom stvarnosti;
3. olakšava akustičko memoriranje.

Međutim, kao što smo rekli, cilj je učenika da nauči konvencionalne signale za stvarne situacije u jeziku koje nisu uvijek prisutne u njegovoj okolini kad govori o njima. Pošto je jedna stvar postala uporišna tačka za memoriranje jezika, akustički signal za tu stvar preuzima funkciju simbola za dotičnu stvar. Slika ili slike, koje predstavljaju određenu situaciju, uzrokovat će stvaranje rečenice kao konvencionalnog simbola koji čak mora usvojiti. Te se rečenice moraju bazirati na zakonu sintetičkog integriteta situacije i slike, a to stvara bazu za pravilan govorni jezik.

2. Učenje gramatike

Svaka vježba ima svoj gramatički mehanizam. Gramatičku progresiju treba razraditi na bazi govornog jezika i strukturalnih principa. Zbog toga je u gramatičkim strukturama upotrijebljen dijalog, i već u prvim vježbama uvježbavamo najuobičajenije i najosnovnije forme govornog jezika. Radi toga učimo u prvim lekcijama sve vrste upitnih zamjenica, kombinaciju »pourquoi-parce-que«, trajni prezent (u engleskom). Sa stanovišta govornog jezika, čak uči da se u francuskom konzonant čuje na kraju riječi ženskog roda (petit-petite, grand-grande). I ovdje se to uči u strukturama. Na taj način gramatiku učimo u njenoj cjelovitosti (situacije) i u strukturama: rečenica, intonacija, povezanost konteksta i značenja.

Kada učimo gramatiku, obilno upotrebljavamo slike da bismo naglasili strukturalne istovjetnosti i razlike. Poseban dio svake vježbe je »gramatika u slikama«, ona daje gramatičke forme u malim situacijama koje se mogu lako

zamijeniti drugim situacijama. Tako, na primjer, u »Gramatici u slikama« sedme lekcije francuskog tečaja postoji slika koja prikazuje krov, zatim slika koja prikazuje gradsku vijećnicu bez krova i napokon gradsku vijećnicu s krovom. Tekst uz prvu sliku je: »Voilà un toit«, a uz treću: Voila le toit de la mairie«. Kada se obrađuje ta vježba, nastavnik može upotrijebiti slike iz drugih vježbi, koje mogu ilustrirati tu gramatičku strukturu. Na kraju se izvode vježbe bez slika. Te vježbe moraju uvijek biti cjeline značenja.

Pošto je nova lekcija obrađena u razredu, nastavnik je mora upotrijebiti u svim situacijama, koje su već bile obrađivane, i to ne samo kao leksički već i kao gramatički materijal. Nova gramatička progresija uvijek je strukturalni dio prijašnjeg gramatičkog mehanizma.

Veliki dio gramatike uči se samo kao značenje; na primjer: »et« (»i«) uči se u funkciji povezivanja dviju struktura: »Nous sommes allés à la campagne. Et puis l'auto est tombée en panne«. (17. lekcija francuskog tečaja). Gramatika se uči istovremeno u posljedičnim (npr. »Il a marché et il est tombé«) i dopusnim rečenicama (npr. »Il a marché vite et il n'est pas tombé«).

Takve strukture naglašavaju funkciju intonacije i pauze u jeziku. Napor da se uče različite vrste rečenica tako je eliminiran.

Budući da govorni jezik izražava stvarnost, gramatičke forme koje izražavaju afektivnost uče se u prvim vježbama. Dok tradicionalne gramatike objašnjavaju rečenice sastavljene od jedne imenice tek na vrlo kasnom stadiju učenja, takve se rečenice mogu naći već u 11. lekciji francuskog tečaja: »Attention! Vous mettez de la glace dans mon café!« — »Oh! Pardon, je vais chercher un autre café!« To je način da se spontano usvoji intonacija i česta upotreba nominalnih konstrukcija u izražavanju afektivnosti. Na isti način upotrijebljene su afektivne strukture u rečenicama koje nisu povezane: »Ils sont riches. Ils ont de l'argent. — Ils ont de l'argent. Ils n'ont pas d'amis«. (vidi lekciju 5).

Izostavljanje veznika ukazuje na prisutnost afektivnosti, specijalne intonacije i pauze koje izražavaju logičku povezanost među rečenicama. Đaci mogu usvojiti takove konstrukcije kao da su najobičniji skeč.

Gramatika se uči u strukturama, jer se na taj način usvaja spontano i najlakše generalizira. Ako učenik mora stalno analizirati ono što je rečeno na stranom jeziku, on ne može slijediti konverzaciju. Nitko ne može govoriti strani jezik ako mora unaprijed razmišljati o konstrukcijama i pravilima. Već smo naglasili da nam gramatika pomaže da brzo slušamo i govorimo. Za one koji uče jezik prema strukturalnim principima, gramatičke strukture su od velike pomoći u brzom razumijevanju i tečnom govorenju stranog jezika.

3. Učenje izgovora

U nekim tečajevima (npr. u francuskom tečaju »Voix et images de France«) u svakoj vježbi postoji dijalog u kojem je specijalna pažnja poklonjena izgovoru. U tom je dijalogu struktura ostvarena u njegovoj sadržajnoj povezanosti s dva prethodna dijela (skeč, gramatičke strukture) iste lekcije i nadalje u rečeničnoj i intonacijskoj cjelini. U tečaju u kojem nema posebnih vježbi izgovora izgovor se uvježbava u »gramatici u slikama«.

Takva varijanta je moguća jer je izgovor osnovni element za shvaćanje prvog i drugog dijela svake lekcije (skeča i gramatičke strukture). Izgovor se ne

uči pomoću fonetske transkripcije pojedinih glasova ili imitacijom izoliranih glasova, već u rečeničnoj cjelini.

Fonetika u globalnostrukturalnoj metodi nije cilj sama sebi. Ona treba osposobiti učenika da razumije svaku riječ koju čuje s magnetofonske vrpce. Cilj svega ovoga je da se aktivno razumije i upotrijebi svaka riječ i da se najefikasnije usvoji leksička strana jezika, to jest, svaka riječ postaje aktivna snaga kada je čak funkcionalno primijeni. Ako čak dobro čuje i dobro izgovara riječi, on će ih upotrebljavati efikasno i s povjerenjem.

Riječ koja je slušno asimilirana može postati aktivan i siguran signal za učenika koji će tu riječ kasnije čuti, kao i za njegovog sugovornika koji će je poslati kao akustički signal određene stvarnosti. Riječ je bila primljena fonetski u strukturalnom obliku. Kasnije ta ista riječ treba biti strukturalno upotrijebljena.

Prema takvoj koncepciji strukture jasno je da je izgovor osnovni element u učenju stranih jezika. Samo pravilnim izgovorom možemo postići da nas drugi razumiju i da mi razumijemo njih. Pravilan izgovor prema strukturalnom stanovištu ne znači pravilan izgovor izoliranih glasova. Strukturalni principi zahtijevaju usvajanje strukturalnog akustičkog okvira jezika, to jest intonacije i ritma i čitavog fonološkog sistema stranog jezika.

Materinji jezik stvara strukturalne cjeline fonema i naše slušanje glasova ovisi o tom sistemu.¹⁰ Zato, kada učimo strani jezik, pravimo sistem grešaka koje se mogu ispraviti primjenom strukturalnih principa u korekciji. Nastavnik mora voditi računa o tom sistemu grešaka.

Iskustvo je pokazalo da dobar sluh, pa čak i savršeno muzičko uho, nisu dovoljni za dobar izgovor stranih glasova. Pogreške đaka koji govore različite jezike nisu iste. Uvijek je prisutan određeni sistem grešaka. Ako grupu studenata koji govore različite jezike zamolimo da izgovore francuski glas /y/ (na primjer u »mur«) jugoslavenski i poljski studenti će izgovoriti /i/, a engleski, američki, ruski ili indijski studenti /u/. Greške su uvijek iste za neku jezičnu zajednicu. Drugi zaokruženi francuski glas /θ/ (na primjer u »je veux«) jugoslavenski i poljski studenti će izgovoriti kao /e/, a druga grupa kao /o/. Očito je da te greške stvaraju sistem: jugoslavenski i poljski studenti čuju i izgovaraju samo prednje (palatalne) elemente francuskih zaokruženih glasova, a studenti druge grupe čuju i izgovaraju upravo suprotno, tj. stražnje (velarne) elemente tih glasova. Anglosaksonci čuju francusko zatvoreno e /e/ kao svoj diftong /ei/. Oni također čuju francusko zatvoreno o /o/ kao svoj diftong /ou/. Ali kako francusko otvoreno e /ɛ/ ne čuju kao diftong, tako ne čuju ni francusko otvoreno o /ɔ/ kao diftong. Francuski glas /ʒ/ (ž) Indijci izgovaraju /z/, Španjolci /dz/ (dž), Grci (naročito oni iz Atene) /s/ (palatalizirano s). Tako Španjolci bolje čuju palatalni element glasa /ʒ/, a Indijci i mnoge druge grupe koje govore različite jezike čuju bolje nepalatalni element glasa /ʒ/. Grci čuju bezvučno /s/ s vrlo laganom palatalizacijom. To je povezano s činjenicom da Grci (naročito oni iz Atene) čuju francuske glasove: /s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/ kao malo palatalizirano s /s/. Nepostojanje glasova /z/, /ʃ/, /ʒ/ u njihovom jeziku

¹⁰ Već je **Rousselot** podvukao utjecaj materinjeg jezika kod učenja stranog jezika. (Vidi: »Principes de Phonétique expérimentale« II. pp. 1118—1119.) **Troubetzkoy** govori o prenošenju foničnih vrijednosti materinjeg jezika u strane jezike. (Vidi: »Principes de Phonologie«, Klingsieck, Paris 1949, pp. 66—68.)

utječe na to da oni čak i francuski glas /s/, koji postoji u nekim varijantama u grčkom jeziku, čuju pogrešno ili, kao Atenjani koji izgovaraju glas /s/ malo palatalizirano, sva četiri francuska glasa čuju kao /s', Španjolci nemaju /z/ pa i /z/ i /s/ čuju kao /s/.

Kada se korigira učenikov izgovor, posebnu pažnju treba posvetiti intonaciji, a pri tome treba poštivati strukturalne principe, bez obzira da li se korigira rečenica, riječ, slog ili glas. Isto kao u fizici ili kemiji – svaki element u jeziku ima svoju posebnu strukturu. Svaki glas ima svoje elemente visine i amplitude, među kojima su samo neki optimalni (bitni), a glas se najlakše korigira pomoću tih optimalnih elemenata. Glas je obavijen intonacijom, koja je integralni dio njegove artikulacije.

Većina stranih glasova može se usvojiti ako se pravilno imitira intonacija. Engleski, američki i slavenski studenti mogu pravilno izgovoriti zatvorene francuske glasove /i/ i /u/ ako su izgovoreni na vrhu intonacije: »Vous-habitez place d'Italie?« />Voix et Images de France«, strana 24/; »Son grand père est debout?« />Voix et Images de France«, strana 29/. Uzlazna intonacija zahtijeva se u obadviije rečenice.

Francuski glas /y/ dobro se čuje i izgovara u uzlaznoj intonaciji: »Tu?« – »Viens-tu?«

U prvim lekcijama francuskog tečaja »Voix et Images de France« upotrebljava se silazna intonacija u rečenicama koje počinju upitnom riječi, zbog različitih pedagoških razloga. Taj tip intonacije omogućava istovremeno bolji izgovor zatvorenih vokala /i/ i /u/: »Où sont les poissons?« (lekcija 6). »Qui met des bas?« (lekcija 14); »Qui fera le menage dans les chambres?« (lekcija 17).

Neke rečenice u tečajevima sastavljene su tako da njihova intonacija obavezno vodi najbrže do pravilnog izgovora: »Au septième étage! C'est haut!« (»Voix et Images de France«, lekcija 3). Zbog afektivnosti te rečenice izgovor riječi »haut« je vrlo visok i napet. U ovoj akustičkoj strukturi zatvoreno o /o/ u »haut« bolje će se čuti i bolje imitirati.

Ako sama intonacija nije dovoljna, može se upotrijebiti napetost glasova da bi se korigirao izgovor: napetost bezvučnih konsonanata i zatvorenih vokala je veća, a napetost zvučnih konsonanata i otvorenih vokala je manja. Manja se napetost dobije u finalnoj poziciji. Zato se finalni položaj upotrebljava da bi se postigao pravilan izgovor zvučnih konsonanata: na primjer riječ »plage« se upotrebljava da se postigne pravilan izgovor glasa /ʒ/ u francuskom, za one studente koji taj glas nemaju u svom materinjem jeziku.

Frekvencije nekih glasova, koje studenti već dobro čuju i izgovaraju, mogu poboljšati percepciju i reprodukciju drugih glasova. Glas /p/ može pomoći učenicima da bolje izgovore glas /y/ (na primjer u riječi »jupe«); otvoreno o /ɔ/ od velike je pomoći za izgovor francuskog glasa /r/ (na primjer u »fort«, »alors«). U takvim slučajevima oba glasa dobro se čuju i izgovaraju. Na taj način postizemo dobar izgovor teškog glasa pomoću glasa koji je manje težak ili lagan za učenika.

Nije potrebno znati »point de départ«, tj. fonološki sistem materinjeg jezika učenika, već »point d'arrivée«, tj. sistem grešaka koje učenik čini. Tako je na primjer dovoljno znati da Grci iz Atene ne mogu razlikovati /s/, /z/, /ʃ/ i /ʒ/. Oni sve te glasove čuju kao /s'. Očito je da je palatalizacija neplatalnih

glasova uzrok lošeg izgovora sva četiri glasa. Najprije treba korigirati bezvučno /s/; kad je postignuta pravilna artikulacija glasa /s/, /z/ kao zvučni, tj. s manjom napetošću lako se dobiva u finalnoj poziciji. Kada su /s/ i /z/ dobro izgovoreni, učenici nemaju poteškoća s izgovorom glasova /ʃ/ i /ʒ/. »Point d'arrive« (sistem grešaka) kod Španjolaca koji ne izgovaraju dobro /ʃ/, /ʒ/, /z/ i /s/ (oni iz Madrida) drugačiji je nego kod Grka, iako i jednima i drugima nedostaju isti fonemi u njihovim jezicima.

Španjolci izgovaraju francuske glasove /s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/, kao /s/ (malo palatalizirano), /s/, /tʃ/, (č), /dʒ/. Oni dobro čuju palatalne elemente i čak (oni iz Madrida) palataliziraju nepalatalno francusko /s/. Ali oni ne čuju dobro strukturu /z/ (u francuskim glasovima /z/ i /ʒ/). Zato moramo najprije dobiti francusko zvučno /z/ koje se može uvježbavati u riječima gdje se taj glas nalazi na kraju (manja napetost glasa): »chose«, »valise«. Budući da palatalizacija nije problem za Španjolce, nakon toga se lagano dobije pravilno francusko /ʒ/. Tada uvježbamo francuski glas /ʃ/ ovaj put u riječima koje imaju /ʃ/ u položaju veće napetosti: »chat«, »chapeau«, »chateau«. Kada su Španjolci usvojili francusko bezvučno palatalno /ʃ/, zatim francusko palatalno zvučno /ʒ/ i francusko nepalatalno /z/, za njih nije problem da dobro izgovore francusko bezvučno nepalatalno /s/ čak i ako su iz predjela gdje se glas /s/ u španjolskom malo palatalizira.

Tako smo za Grke imali ovaj redosljed korekcije: /s/, /z/, /ʃ/, /ʒ/, a za Španjolce: /z/, /ʒ/, /ʃ/, /s/. Korekciju izgovora treba uvijek vršiti prema strukturalnim principima, uzimajući u obzir sistem grešaka. Potrebno je, u prvim lekcijama, svaka tri sata posvetiti pola sata korekciji. Vježbe izgovora moraju uvijek početi i završiti rečenicom. (O korekciji pomoću aparata vidi dalje.)

4. Učenje pisanja

Ako učenje jezika započnemo pisanjem i čitanjem — intonacija, ritam i intenzitet nikada neće biti usvojeni. Idući tim putem učenik neće nikada tečno govoriti. Ali, kad je učenik usvojio akustičku cjelinu jezika, može se prijeći na čitanje i pisanje.

Kada je izgovor usvojen, on je od velike pomoći u učenju pisanja riječi, jer čak i u jezicima s etimološkom ortografijom postoje mnogi glasovi koji se pišu uvijek na isti način. Nema poteškoća s pisanjem francuskog glasa /y/, jer se on gotovo uvijek piše kao u (npr. »mur«)¹¹. U talijanskom jeziku /k/ ispred /i/ i /e/ uvijek se piše »ch«. Od samog početka čitanje i pisanje uči se u rečenicama. Budući da je teško sastavljati rečenice samo od onih riječi u kojima su izvjesni glasovi pišu uvijek na isti način, koriste se najfrekventnije gramatičke forme kao što su: upitne riječi, pomoćni glagoli, neke zamjenice itd. Iskustvo je pokazalo da u toj metodi nema naročitih poteškoća s čitanjem i pisanjem.

¹¹ Vidi: »Voix et Images de France«, pp. 145—194.

Uloga nastavnika i aparata u audiovizuelno-globalnostrukturnalnoj metodi

1. Nastavnik. Budući da su uho i mozak formirani materinjim jezikom, potrebno je da nastavnik upućuje učenike da se oslobode navika materinjeg jezika (izgovor i gramatika) i da pravilno imitiraju akustičku cjelinu stranog jezika. Na samom početku magnetofon nije dovoljan da bi učenici usvojili pravilan izgovor stranog jezika.

U prvom dijelu obrade lekcije, kada učenici ponavljaju za magnetofonom, nastavnik je jedini koji im može pomoći da usvoje pravilan izgovor i da razumiju značenje. Tek nakon toga učenici mogu ići u laboratorij, i to samo uz prisustvo nastavnika, jer se može dogoditi da u laboratorij dođu i učenici čiji je izgovor još uvijek loš.

U takvim slučajevima nastavnik odmah korigira učenikov izgovor, a ako je i to bez uspjeha, može učenika udaljiti iz laboratorija na izvjesno vrijeme. Kada se izgovor ispravi u razredu, može mu dopustiti da se vrati u laboratorij.

U zadnjem dijelu sata, kada se obrađuju vokabular i gramatika, treba stvoriti nove situacije koristeći leksički materijal i gramatičke konstrukcije koje daci već znaju. Tko osim nastavnika može to učiniti?

2. Aparati. Naša metoda nužno upotrebljava aparate, koji mogu projicirati izvjesne svakodnevne situacije popraćene adekvatnom zvučnom ilustracijom na stranom jeziku. Pri sastavljanju tečajeva treba voditi računa i o mogućnostima aparata.

Autor je neprestano u kontaktu s umjetnikom koji crta slike, i oni su obojica svjesni mogućnosti aparata za projiciranje slika i reprodukciju zvuka. Oni također moraju znati kako da upotrebljavaju te aparate.

Dok nije usvojena akustička cjelina jezika, slika mora prethoditi zvučnom signalu 2–3 sekunde i nestati 2–3 sekunde iza njega. Takav ritam je vrlo važan za razumijevanje i memoriranje značenja kao i izgovora.

Slika mora biti sastavljena od ograničenog broja elemenata koji se mogu lako memorirati. Kada su učenici savladali značenje leksičkog materijala, zvučne slike nestaju. Učenici mogu upotrebljavati leksički materijal bez magnetofona, ako promatraju situacije prikazane na slikama. Na kraju iščezava i slika, jer jezični simboli stvaraju slike u mozgu, kao što je to slučaj kada se govori materinjim jezikom. Kada se radi bez magnetofona i slike, učenici mogu upotrijebiti sav vokabular i strukture koje su već naučili da bi izrazili nove situacije.

SUVAG LINGUA. Sa specijalnom primjenom strukturalnih principa susrećemo se kod aparata Suvag Lingua.¹² Ovaj aparat služi za korekciju izgovora, a bazira se na verbotonalnom sistemu koji funkcionira prema fizio-akustičkim zakonima.¹³ Pomoću ovog aparata učenik ili grupa učenika slušaju najprije

¹² Vidi: P. Guberina »La prothèse adaptée« (Société int. d'audiologie, IVe Congrès, ed. Padova 1958).

¹³ Ibid. »La méthode audiovisuelle structure-globale et ses implications dans l'enseignement de la phonétique« (Studia Romanica et Anglica Zagrabensis, No 11, 1961). O čitavom verbotonalnom sistemu, o problemu slušanja, o važnosti mozga u

frekvencije koje su ispod konverzacione zone. Taj stupanj rada je samo stimulacija. Niske frekvencije (10—75 Hz, 50—100 Hz i 100—200 Hz) vrlo su stimulativne jer se pomoću njih dobro percipiraju ritam i intonacija, a pomoću intonacije i ritma mogu se mnogo lakše čuti i reproducirati teški strani glasovi. Zatim se isti tekst propušta kroz frekvencijski pojas ispod i iznad konverzacione zone (iznad 3000 i 8000 Hz). Nakon toga se strani glas koji želimo korigirati sluša u kratkoj rečenici na optimalnom pojasu njegovih frekvencija. Taj je optimalni pojas uvijek uzak i što je moguće više udaljen od onog pojasa frekvencija koje su optimalne za učnikovu grešku.

Oni koji izgovaraju francusko /y/ kao /i/ slušat će ga na onim frekvencijama na kojima se /y/ dobro čuje, a koje su udaljene od optimalnih frekvencija glasa /i/. Naravno, postupak je obrnut za one koji izgovaraju isti glas kao /u/. Pošto je glas pravilno izgovoren na uskom pojasu optimalnih frekvencija, frekvencijski se pojas postepeno širi te se napokon glas sluša na čitavom opsegu frekvencija. Čitave se lekcije mogu slušati na sintezi optimalnih pojaseva. Takva se sinteza zove »generalna linija«. Očito je da različiti sistemi grešaka zahtijevaju različite sisteme optimalnih pojaseva. Samo su frekvencije koje se upotrebljavaju za stimulaciju uvijek iste, to jest niske frekvencije, koje su najbolje za percepciju ritma i intonacije te za pripremu učenika da bolje čuje i reproducira strane glasove.

LABORATORIJ. Laboratorij se ne koristi prije nego što je usvojena akustička cjelina jezika, osim ako se magnetofon kombinira s aparatom Suvag Lingua.

Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda upućuje nas da upotrebljavamo laboratorij na specifičan način. Laboratorij se obično koristi za ponavljanje ili uvježbavanje gramatike koja je već obrađena s nastavnikom. Obadva se cilja mogu samo djelomično ostvariti ako učenik nije ovladao izgovorom (uz pomoć nastavnika u razredu). Ali ako je usvojena jezična cjelina, obično su usvojeni i značenje i gramatika. Naročito ako učenik radi po audiovizuelno-globalnostrukturalnoj metodi, gdje nastavnik rukovodi čitavim tokom lekcije, a naročito procesom slušanja. Znači li to da laboratorij nije potreban? Ne, ne znači. Ali on mora biti korišten na jedan drugačiji, mnogo bogatiji način. Kao i pisanje, i laboratorij treba koristiti tek onda kada su učenici već ovladali akustičkom cjelinom jezika i kad su usvojili velik broj leksičkih i gramatičkih struktura. Tada laboratorij može postati ono što je pisana knjiga u našem materinjem jeziku. Zato se za laboratorij moraju pripremiti potpuno nove situacije u obliku dijaloga ili naracije. Te situacije moraju biti sastavljene od već poznatih riječi i konstrukcija. Možemo govoriti i pisati s ograničenim brojem riječi koje se mogu upotrijebiti da izraze najveći broj različitih situacija. Laboratorij se može upotrijebiti za slušanje različitih tekstova koji govore o svim poljima ljudske djelatnosti, a to je velika pomoć u svladavanju stranog jezika u ograničenom vremenu. Korisno je snimiti filmove koristeći teme laboratorijskih tekstova.

slušanju, vidi moje studije: »L'audiometrie verbo-tonale« (Revue de laryng., Bordeaux, No 1—2, 1956). »L'audiometrie verbo-tonale et son application« (Journal français d'ORL, No 6, Vol V, oct. 1956. Lyon).

Na taj način učenik može uz pomoć nastavnika upotrebljavati mnogobrojne situacije naučene u razredu i u laboratoriju. Pošto je učenik pomoću audiovizuelne-globalnostrukturalne metode ovladao ritmom i intonacijom stranog jezika, taj način upotrebe laboratorija vodi ga prema književnom jeziku. Književni jezik je primjena mogućnosti govornog jezika. Da bi se usavršila učenikova lakoća u baratanju stranim jezikom, korisno je pripremiti za laboratorij kakav literarni tekst u stihu i prozi, naravno samo ako i u laboratoriju slijedimo principe cjeline.

Zaključak

AVGS metoda globalan je i strukturalan sistem koji se bazira na strukturalnom funkcioniranju mozga (percepcije). Ona koristi audiovizuelna sredstva da bi stvorila efikasne strukture u emisiji, kao i u recepciji i reprodukciji (pravilno slušanje i izgovor). Višestruka osjetljivost, naročito oka i uha, osnovni je medij za cerebralnu integraciju na strukturalnim principima. Te su strukture vidljive u svim dijelovima metode, od teksta do aparata. Aparati pomažu nastavniku da rukovodi upotrebom struktura. Zato su audiovizuelna sredstva povezana na poseban način (poseban ritam) i pri sastavljanju tečaja treba uzeti u obzir i tehnička sredstva za audiovizuelnu recepciju jezika. Ova metoda radi na principima fizio-akustike i stimulacije mozga, upotrebljava ograničeni broj efikasnih elemenata za strukturiranje i stimulaciju mozga: svakodnevnu stvarnost i leksička sredstva koja je izražavaju:¹⁴ ritam, intonaciju, frekvenciju, pauzu, napetost, kontekst. U zaključku, metodu možemo sumirati u nekoliko slijedećih tačaka:

1. Učenje jezika iz teksta koji opisuje stvarne situacije kao što su: upoznavanje, putovanje, stanovanje itd.

2. Ti opisi situacija moraju obuhvatiti najveći mogući broj funkcija konteksta, to jest tekst mora imati svoj logički razvoj — kao da je stvarnost. Na taj je način asimilacija akustičkog signala brža, a memoriranje stalnije i efikasnije.

3. Najveći dio funkcije konteksta ostvarit će se samo ako je prisutna i stvarnost kao takva. Slika koja interpretira neki izraz stalna je veza između analitičkog izraza i sintetičke stvarnosti.

4. Prisutnost slike omogućit će izrazu da se odvija spontano i strukturalno koliko god je to moguće, a izraz će težiti da predstavlja sintetičku stvarnost. Gesta i intonacija će naći svoje mjesto kao i u spontanom govoru, i ta će dva važna elementa lingvističkog izraza biti brzo asimilirana. Učenik je stavljen u prirodnu situaciju, poput onih s kojima se susreće u životu, a to ga stavlja u uvjete spontanog učenja jezika. Predmet prikazan na vizuelan način (slika) usko je povezan sa svojim imenovanjem pomoću zvučnog signala (zvuk emitiran s magnetofona). Tako se lingvistički izraz vraća stvarnosti i zbog toga se lako asimilira i lako usvaja.

¹⁴ Jasno je iz cjelokupne teorije i primjene ove metode da struktura u audiovizuelnoj metodi ima potpuno drugačije značenje od onih koja se upotrebljavaju u strukturalnim (fonološkim) teorijama i njihovim pedagoškim primjenama.

5. Zbog svega toga potrebna je forma dijaloga.
6. Dijalog postaje razumljiv i brže se asimilira ako slika tačno interpretira razvoj situacije.
7. Strukturalno funkcioniranje oka i uha omogućava brzo i tačno prenošenje akustičkog signala. Zato je potreban pravilan izgovor i na taj način magnetofon postaje neophodan.
8. Magnetofon obavlja dvije funkcije: a) emitira akustički signal koji odgovara slici; b) daje pravilan izgovor zvučnog signala i izraz zemlje čiji se jezik uči.
9. Magnetofon (akustički signal) i slika realiziraju transfer života i društvenog dijaloga, tako da se osoba koja uči strani jezik nalazi u stvarnoj prirodnoj situaciji i u izrazu te situacije na jezičnom planu.
10. Strukturalna predodžba stvarnosti i strukturalna predodžba samog jezika najbolje se prenose u novu jezičnu okolinu ako istovremeno djelujemo na oko i uho. Ta stvarnost korisno upotrebljava uho i oko; pomoću takve kombinacije ona, to jest signali jezika, lako se memoriraju.
11. Kada je cilj postignut, stvoreni su najvažniji uvjeti za akustičku asimilaciju stvarne situacije.
12. Međutim, osoba koja uči strani jezik treba da ono što je uspješno naučila iz strukturalnih predodžbi primijeni u sličnim strukturalnim situacijama. Memorirani zvučni signali, naučeni kao cjelina, kao kompletna struktura, uvježbavaju se u gramatičkom mehanizmu, uvježbavaju se u svim svojim morfološkim formama i u različitim pozicijama, jer se tako pomaže učeniku da nauči sve njihove karakteristike, da nauči jezik kao cjelinu.
13. Odatle izvire potreba da se gramatički oblici prenesu u primijenjene gramatičke strukture.
14. Primijenjena gramatička struktura zahtijeva od učenika da uključuje izvjesne dijelove strukturalnih cjelina u nove cjeline. Zato dijalog u gramatičkim strukturama mora biti sastavljen tako da se osim spontanosti omogući i njegova brza primjena u sličnim situacijama. Ako u prvom dijelu vježbe govorimo o zanimanjima, u gramatičkim strukturama, u kojima se uvježbava glagol »biti«, valja ponoviti ono što treba memorirati kao stalan morfološki okvir. Iz toga proizlazi potreba da se sastave rečenice poput ovih: »Ja sam (slijedi ime osobe)«, »Ti si moj muž«, »Ti si moja žena«, itd.
15. Fonetski dio treba da realizira leksičko funkcioniranje fonetike, tako da dana riječ može biti upotrijebljena što češće u različitim situacijama. Rečenica će biti spontana i odražavat će određene situacije ako se svaka riječ uči u pravilnom akustičkom lancu. Tako fonetski dio jezika omogućava učenje vokabulara, konstrukcija, klišeja.
16. Na taj način audiovizuelna globalnostrukturalna metoda dobiva na elastičnosti, razvija nove mogućnosti, a u kasnijim fazama prilično slobodno i nezavisno uvodi nove situacije, koje su uvijek pripremljene unaprijed. Nove situacije može pripremiti nastavnik ili učenici, spontano, prema svojim vlastitim potrebama. Da bi mogao koristiti ovu metodu, koja funkcionira strukturalno, nastavnik mora biti dobro osposobljen. Ako želi uspješno korigirati izgovor, mora imati dobar sluh, jer se korekcija na bazi strukturalnih principa vrši slušanjem nijansi. Samo sistemom nijansi može se ostvariti brzo i neome-

tamo slušanje. Tehnika je vrlo važna u ovoj metodi, ali njome mora rukovoditi nastavnik. On je najvažniji faktor, a sva tehnička sredstva samo mu pomažu.

Nastavnik mora odlučiti kada treba ići u laboratorij, kada početi s čitanjem i pisanjem.

Iako ta metoda ima svoje određene etape obrade lekcija, nastavnik sam mora odlučiti da li je grupa kao cjelina (i svaki učenik posebno) usvojila čitavu lekciju. O njegovu sudu ovisi broj i način ponavljanja, eksploatacija lekcije i sistem korekcije (da li se korekcija može ostvariti samo intonacijom, ili intonacijom i istovremeno drugim strukturalnim faktorima).

Pojam strukture u našoj metodi uzet je u psihološkom smislu; fizičari, biolozi, fiziolozi i drugi istraživači teoretskih i eksperimentalnih područja nauka prihvaćaju pojam strukture u istom smislu, tj. kao strukturalno (funktionalno) shvaćanje elemenata, istraživanje različitih načina — arhitekture, organizacije i kombinacija — koji mogu objasniti i učiniti efikasnijom strukturu funkcioniranja našeg mozga, strukturu materije i njenu upotrebu kao sredstva strukturiranja i organizacija različitih — iako sastavljenih od vrlo ograničenih elemenata i s analitičkog stanovišta katkada potpuno istih. Različit raspored elemenata, drugačija arhitektura, drugačija organizacija primijenit će efekte struktura.

U suvremenoj lingvistici pojam strukture, općenito poistovećen s pojmom sistema, shvaćen je kao detaljna analiza komponenata, elemenata nekog jezika ili lingvističkog sistema uopće. Ta analiza, iako djelomično uvijek vjerna analitičkoj metodi pozitivista, i prema tome u suprotnosti s metodama koje su proizašle iz poimanja strukture u drugim naukama, objašnjava neke strukturalne faktore, a naročito ove:

a) sve se odvija unutar jezičnog sistema;

b) postoji fonološki sistem svakog jezika, u kojem distribucija igra važnu ulogu.

Međutim, metode istraživanja tih strukturalnih faktora i pedagoške primjene zaustavljaju se općenito na prvoj karici komunikacije ostvarene jezikom, tj. na emisiji. Čak i ako su rečenice i »patterns« (obraci) upotrijebljeni kao pedagoško sredstvo, ondje gdje je ostvarena lingvistička struktura, ta praksa uglavnom uvijek ostaje u domeni emisije i ne obraća dovoljno pažnje percepciji (asimilaciji putem mozga).

Jezik je vektor u kojem mozak zajedno s osjetilima (oko i uho) igra bitnu ulogu u recepciji i reprodukciji (emisiji). Nemoguće je shvatiti organizaciju jezika a da se ne vidi kako je njegov sadržaj integriran, asimiliran i reproduciran. Još je teže odrediti metode nastave jezika a da se ne vodi računa o psihološkim zakonima mozga i o funkcioniranju osjetila. Znači da nam recepcija jezika (integracija, razumijevanje, slušanje) daje mogućnost da uočimo kako je on strukturiran i kako se asimilira kod učenja stranog jezika po ovoj metodi u kojoj nastavnik »dirigira« učenikovim slušanjem. Korištenje principa koji polaze od recepcije (slušanja fonema stranog jezika, asimilacije, razumijevanja) čini nam se neophodnim.

Eto zašto smo proučavali neka sredstva (situaciju, sliku, dijalog, ritam, frekvencije, afektivnu intonaciju, audiovizuelna sredstva) koja mogu omogućiti brzo razumijevanje i dobro memoriranje poruke što je nosi leksički mate-

rijal sposoban da osigura asimilaciju gramatičkih struktura (stroga progresija, dijalog, frekventnost).

Vodili smo dakle računa o najboljim mogućnostima mozga i osjetila (oko, uho), o njihovu strukturalnom funkcioniranju; tražili smo kako da strukturalno djelujemo na planu jezika da bismo ostvarili harmoniju između jezika, njegove emisije (onoga što je rečeno jezikom) i percepcije (kako se jezik razumijeva, asimilira i sluša na najefikasniji način).

Pokušali smo zamisliti strukturu, omogućiti joj da funkcionira i pedagoški je formirati da bi bila efikasna za mozak. Upotrijebili smo slijedeća strukturalna sredstva i načine; situacije, izraze u formi rečenica ovisnih o globalnoj situaciji, frekventnost riječi, intonacijske i ritmičke strukture — na nivou fonema, sloga, riječi, ritmičke grupe i rečenice.

U našoj metodi struktura nije prvenstveno strukturalni pristup jeziku kao takvom, niti primjena takvog strukturalnog pristupa. Struktura je ostvarena izborom određenih elemenata najefikasnijih za mozak i osjetila koji funkcioniraju u strukturi, najboljih mogućnosti slušanja, razumijevanja, učenja, asimiliranja i reproduciranja jezika. Činjenica da se strukture oblika, sintetičke strukture i jezične strukture općenito nalaze u našoj metodi, samo je neizbježna posljedica našeg poimanja strukture, koje je prije svega psihološko i pedagoško, poimanje, koje je vrlo blisko onom koje susrećemo u psihologiji, fiziologiji, fizici i kemiji. Radi se dakle o strukturi općenito prihvaćenoj pod tim pojmom, od koje su strukturalna lingvistika kao i tzv. strukturalne pedagoške metode prilično udaljene. Naša će metoda, budući da je rezultat lingvističkih, pedagoških, audioloških i fizioakustičkih istraživanja, pokazati da li je struktura kako je mi shvaćamo u teoretskoj i primijenjenoj lingvistici (pedagogija) isto tako plodonosna i efikasna kao i onaj u pedagogiji, psihologiji i prirodnim i eksperimentalnim naukama.

Dosadašnje iskustvo, stečeno u različitim tipovima škola i univerziteta, gdje se strani jezici uče po audiovizuelnoj globalnostrukturalnoj metodi, pokazalo je da su strukturalna koncepcija jezika i njena primjena (na način na koji je to ostvareno u ovoj metodi) vrlo efikasne u učenju jezika. Istovremeno to je čvrsta osnovica koja nam može uspješno pomoći da poboljšamo pisani jezik, kao i da produbimo teoriju o jeziku općenito.

Ne mislimo da smo učinili nešto neobično. Nastojali smo jednostavno slijediti duh i pravac nauke našeg vremena, kao i potrebe modernog čovjeka.

Faculty of Arts of the University of Zagreb, Institute of Phonetics

Petar Guberina, professor

AUDIO-VISUAL GLOBAL AND STRUCTURAL METHOD

SUMMARY

Audio-visual global and structural method is the global and structural system based upon the idea of the structural functioning of the brain (perception). It uses the audio-visual devices to form active structures (such as

good hearing and good pronunciation) in the emission as well as in the reception and reproduction. Many-sided sensibility (of eyes and ears especially), is the principal basis for the cerebral integration according to structural principles. These structures are visible in the system of the whole in this method: from the text up to mechanical devices. The devices help teacher to direct students when using structures. That is why the audio-visual devices are connected in a special manner (this being a special rhythm) between themselves. This method works according to the physio-acoustic principles and according to the principles of the brain stimulation; it employs a limited number of some elements useful for the brain-stimulation and for the ways of handling the structures by the brain: everyday reality and lexical devices expressing: rhythm, intonation, frequency, pause, tension, context.

The image as the interpretation of an expression is the constant relation between this analytical expression and synthetical reality. One linguistic expression by way of rhythm, intonation and image comes back to the reality, and through their means is easier to be assimilated.

The basic language sub-structures are: 1) intonation — rhythm; 2) situation — context, meaning, dialogue; 3) set-phrases and 4) grammar. All these elements make the basic language structure of any part of the speech, and, of course, of the one represented in this course.

The idea of the structure in audio-visual global and structural method is considered from the psychological point of view and so it is quite different from the »structure« in modern linguistics.

It is not possible to understand the organization of a speech and not seeing the ways its content is being integrated, assimilated and reproduced at the same time. It is even more difficult to decide upon the methods for teaching languages without considering the psychological laws of the brain and the functioning of the senses.

Faculté des Lettres de l'Université de Zagreb, Institut de Phonetique

Petar Guberina, professeur

LA MÉTHODE AUDIO-VISUELLE STRUCTURO-GLOBALE

RÉSUMÉ

La méthode audio-visuelle structuro-globale est un système total et structural basé sur le fonctionnement structural du cerveau (de la réception). Les éléments limités mais efficaces pour la structure et la stimulation du cerveau (image, rythme, intonation, tension, temps, pause, intonation affective) sont utilisés. Les moyens audio-visuels sont évidemment employés car ils créent une structure efficace aussi bien dans l'émission (audition et vision) que dans la réception et la reproduction (audition correcte et prononciation). Une sensibilité accrue (spécialement de l'audition et de la vue) est un moyen de base pour l'assimilation par le cerveau des ensembles acoustiques grâce à l'application des principes structuro-globaux.

L'image qui interprète une expression est un lien permanent entre l'expression analytique et la réalité synthétique. C'est par le rythme, l'intonation et l'image que l'expression linguistique revient à la réalité, et c'est à travers eux qu'elle est facilement assimilée.

Les sous-structures linguistiques de base sont: 1) intonation et rythme; 2) situation — contexte, sens, dialogue; 3) clichés et 4) grammaire. C'est l'union de ces éléments qui forme la structure de base de chaque partie du langage, y compris celle présentée par un cours audio-visuel structuro-global.

La notion de structure dans la méthode AVSG est prise dans son sens psychologique et, par conséquent, elle est différente de la structure élaborée par la linguistique moderne.

Il est impossible de comprendre l'organisation de la langue sans voir comment son contenu est intégré, assimilé et reproduit. Il est encore plus difficile de déterminer les méthodes de l'enseignement des langues sans tenir compte des lois psychologiques du cerveau et du fonctionnement des sens.

Философский факультет Загребского университета, Фонетический институт

ПЕТАР ГУБЕРИНА, професор

АУДИО-ВИЗУАЛЬНЫЙ СТРУКТУРНО-ГЛОБАЛЬНЫЙ МЕТОД

СОДЕРЖАНИЕ

АВГС метод — глобальная и структурная система, основывающаяся на структурном функционировании мозга (восприятие). Метод пользуется аудио-визуальными средствами, чтобы осуществить действенные структуры для передачи, приема и воспроизведения (правильное слушание и произношение). Многосторонняя чувственность, особенно глаза и уха, является основным средством церебральной интеграции на структурных принципах. Эти структуры находятся на всех уровнях метода, от текста до аппарата. Аппараты помогают учителю руководить употреблением структур. Поэтому аудио-визуальные средства связаны особым способом (особый ритм). Этот метод базируется на принципах физио-акустики и возбуждения мозга; он пользуется определенным числом действенных элементов для структурирования и возбуждения мозга: ежедневная действительность и лексика, выражающая ее, ритм, интонация, частота, пауза, напряженность, контекст.

Картинка, которая интерпретирует определенное выражение, является беспрестанной связью между аналитическим выражением и синтетической действительностью. Через ритм, интонацию и картинки лингвистическое выражение возвращается действительности и это обеспечивает легкое усвоение.

Основные языковые подструктуры: 1) Интонация — ритм; 2) ситуация — контекст, значение, диалог; 3) «клише» (избитые выражения) и 4) грамматика. Связь этих элементов является основной языковой структурой речи, а также и речи в АВГС курсе.

Понятие структуры в АВГС методе употребляется в психологическом смысле и отличается от понятия структуры в современном языковедении.

Организацию языка нельзя понять, не понимая, как интегрируется, усваивается и воспроизводится его содержание. Еще труднее определить методы обучения языкам, не обращая внимания на психологические законы мозга и на функционирование органов чувств.